

Bibliography

Sources

- Bandy, Rule of Neilos: Rule of Neilos, Bishop of Tamasia, for the Monastery of the Mother of God of Machairas in Cyprus. Transl. by A. Bandy, In: J. Thomas / A. Constantinides Hero (eds), *Byzantine Monastic Foundation Documents; a complete translation of the surviving founders' »Typika« and testaments*. DOS 35,3 (Washington, D.C. 2000) 1107-1175.
- Bryennios, *Paraleipomena: Ιωσήφ μοναχού του Βρυεννίου τα παραλειπόμενα [...] 2* (En Leipsia tēs Saxonias 1784).
- Darrouzès, Constantin Stilbès: J. Darrouzès, *Le mémoire de Constantin Stilbès contre les Latins*. REB 21, 1963, 50-100.
- Davreux, *Codex Bruxellensis gr. II 4836*: J. Davreux, *Le codex Bruxellensis (graecus) II 4836 (de hærisibus)*. Byzantion 10, 1935, 91-106.
- Delehaye, *Deux typica*: H. Delehaye, *Deux typica Byzantins de l'époque des Paléologues* (Bruxelles 1921) 188-191.
- Denke, *Grünembergs Pilgerreise: Konrad Grünembergs Pilgerreise ins Heilige Land 1486*, Untersuchung, Edition und Kommentar. Ed. A. Denke (Stuttgart 2011).
- Gautier, *Typikon Pantocrator*: P. Gautier, *Le typikon du Christ Sauveur Pantocrator*. REB 32, 1974, 1-145.
- Typikon Pakourianos*: P. Gautier, *Le typikon du sébaste Grégoire Pakourianos*. REB 42, 1984, 5-145.
- Goldfriedrich/Fränzel, *Grünembergs Pilgerfahrt: Ritter Grünembergs Pilgerfahrt ins Heilige Land 1486*. Ed. J. Goldfriedrich / W. Fränzel (Leipzig 1912).
- Hergenroether, *Monumenta graeca: Monumenta graeca ad Photium eiusque historiam pertinentia*. Ed. J. Hergenroether (Ratisbonae 1869).
- Kolbaba, *Meletios Homologetes*: T. Kolbaba, *Meletios Homologetes on the Customs of the Italians*. REB 55, 1997, 137-166.
- Laurent, *Le rituel*: V. Laurent, *Le rituel de la proscomidie et le métropolitane de Crète Élie*. REB 16, 1958, 116-142.
- Lamprou, *Vita*: S. Lamprou, *Ο Βίος Νίκωνος του Μετανοεΐτε. Νέος Ελληνισμῶν 3*, 1906, 129-228.
- Papadopoulou-Kerameōs, *Dionysios ek Fourna: Διονυσίου του εκ Φουρνά Ερμηνεΐα της ζωγραφικής τέχνης: εκ χειρογράφου του ιη' αιώνος εκδοθεΐσα κατά το πρωτότυπον αυτής κείμενον*. Ed. A. Papadopoulou-Kerameōs (En Petroupolei 1909).
- Rallēs-Potlēs, *Syntagma: Σύνταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων II*. Ed. M. Rallēs-Potlēs (Athēnai 1852).
- Reinert, *Testament of Neilos: Prodomos: Testament of Neilos for the Monastery of St. John the Forerunner (Prodomos) on Mount Athos*. Transl. S. Reinert. In: Thomas/Constantinides Hero, *Documents 1389-1396*.
- Reinsch, *Michael Psellos: Michael Psellos. Leben der Byzantinischen Kaiser (976-1075)*. Chronographia. Griechisch-deutsch. Eingeleitet,

herausgegeben, übersetzt und mit Anmerkungen versehen. Ed. D. R. Reinsch (Berlin, München, Boston 2015).

- Res Florentinae Gestae: Res Florentinae gestae*. Ed. J. Gill. Concilium Florentinum documenta et scriptores, ser. B 5 II (Roma 1953).
- Symeōn Thessalonikēs, *Aranta: Συμεών Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Τα άπαντα εις εξ μέρη διαιεθέντα ...* (Athēnai 1862).
- Symeonis, *Sacro Templo: Symeonis Thessalonicensis Archiepiscopi, De Sacro Templo et eius consecratione*. PG 155, 305-362.
- Tsiknopoulos, *Kypriaka Typika: I. Tsiknopoulos, Κυπριακά Τυπικά* (Leukōsia 1969).
- Tomadakēs, Xenos: N. Tomadakēs, *Ο Άγιος Ιωάννης ο Ξένος και η Διαθήκη αυτού*. Κρητικά Χρονικά 2, 1948, 47-72.

References

- Acheimastou-Potamianou, *Ascension*: M. Acheimastou-Potamianou, *Ascension*. In: Borboudakēs, *Icons 555-556 cat. no. 205*.
- Holy Image, Holy Space*: M. Acheimastou-Potamianou, *Holy Image, Holy Space. Icons and Frescoes from Greece* (Athens 1988).
- Ierarches: M. Acheimastou-Potamianou, *Παναγία Οδηγήτρια και Τρεις Ιεράρχες. Αμφιπρόσωπη εικόνα του Βυζαντινού Μουσείου*. DeltChrA 39, 2018, 358-372.
- Albani, *Genna*: J. Albani, *Painted Decoration of the church of St. Onoufrios near Genna, Crete*. In: M. Salamon / M. Noloszyn / A. Musin / P. Špehar (eds), *Rome, Constantinople and Newly-Converted Europe. Archaeological and Historical evidence*. Cracow, Poland, 21-25 September 2010 (Kraków et al. 2012) 69-79.
- Onoufrios: J. Albani, *Οι τοιχογραφίες του ναού του Αγίου Ονουμφρίου κοντά στη Γέννα Αμαρίου*. In: *Περίληψεις του 11^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ρέθυμνο 21-27 Οκτωβρίου 2011)* (Rethymno 2011) 300.
- Aleksova/Mango, *Bargala*: B. Aleksova / C. Mango, *Bargala. A preliminary report*. DOP 25, 1971, 265-281.
- Andrianakēs, *Agia*: M. Andrianakēs, *Ο Καθεδρικός Ναός της Παναγίας Επισκοπής Αγίας (Κυδωνίας)*. In: M. Patedakēs / K. Giaritzoglou (eds), *Μαργαρίται. Μελέτες στη Μνήμη του Μανόλη Μπορμπουδάκη (Σέτεια 2016)* 78-112.
- Αρομαρμα: M. Andrianakēs, *Ναός Παναγίας Γαλακτούσας Αρομαρμά*. In: K. Tsiknakēs (ed.), *Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ρούβας, Ιστορία-Πολιτισμός* (Gergeri 2009) 99-124.
- Architektonikē Glyptikē: M. Andrianakēs, *Η αρχιτεκτονική γλυπτική στην Κρήτη*. In: O. Gratziou (ed.), *Γλυπτική και Λιθοξοϊκή στη Λατινική Ανατολή* (Herakleion 2007) 14-32.

- Bizarjano: M. Andrianakēs, Ο ναός του Αγίου Παντελεήμονα στο Μπιζιριανώ(ν) Ηρακλείου. In: Πρόγραμμα-Περίληψεις 12^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ηράκλειο 21-25.9.2016) (Herakleion 2016) 192.
- Ergo: M. Andrianakēs, Το έργο της 28^{ης} ΕΒΑ. In: M. Andrianakēs / I. Tzahili (eds), Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης I (Rethymno 2010) 34-47.
- Karydi: M. Andrianakēs, Ναός Παναγίας Καρύδι Αποκορώνου. 28^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. ADelt 61, 2006, B2, 1256-1257.
- Monē Odēgētrias: M. Andrianakis, Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Οδηγήτριας Γωνιάς (Kolympari 2016).
- Mnemeiakē Architektonikē: M. Andrianakēs, Η μνημειακή αρχιτεκτονική στην Κρήτη της β' βυζαντινής περιόδου. In: Πεπραγμένα του 10^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Χανιά 1-8 Οκτωβρίου 2006) (Chania 2011) 309-361.
- Mylorotamos: M. Andrianakēs, Χριστιανικά Μνημεία Επαρχίας Μυλοποτάμου. In: Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου. Ο Μυλοπόταμος από την Αρχαιότητα ως σήμερα. Περιβάλλον, Αρχαιολογία, Ιστορία, Λαογραφία, Κοινωνιολογία (Rethymnon 2006) 47-77.
- Nea Stoiceia: M. Andrianakēs, Νέα στοιχεία και απόψεις για τη Μεσοβυζαντινή Τέχνη στην Κρήτη. In: Πεπραγμένα 6^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Chania 1991) 309-361.
- Xenos: M. Andrianakis, Aghios Ioannis Xenos and his Cult. In: Evangelia Hadjityrphonos (ed.), Routes of Faith in the Medieval Mediterranean. History, Monuments, People, Pilgrimage Perspectives. International Symposium, Thessalonike 7-10/11/2007. Proceedings edited by Evangelia Hadjityrphonos, in the frame of the project Egeria – Mediterranean Medieval Places of Pilgrimage of the program Interreg IIIB/Archimed (Thessaloniki 2008) 259-269.
- Andrianakis/Giapitzoglou, Christian Monuments: M. Andrianakis / K. Giapitzoglou, Christian Monuments of Crete (Herakleion 2012).
- Antoniadēs, Ekfrasis: E. Antoniadēs, Η έκφρασις της Αγίας Σοφίας (Athēnai 1908).
- Antourakēs, Myriokephala: G. Antourakēs, Αι Μοναί Μυριοκεφάλων και Ρουστίκων μετά των παρεκκλησίων αυτών. Συμβολή εις την έρευναν των Χριστιανικών μνημείων (Athēnai 1977).
- Aslanidēs, Naxos: K. Aslanidēs, Βυζαντινή Ναοδομία στην Νάξο. Η μετεξέλιξη από την παλαιοχριστιανική στην μεσοβυζαντινή αρχιτεκτονική [unpubl. Diss. Univ. Patras 2014].
- Asutay-Fleissig, Templonanlage: N. Asutay-Fleissig, Templonanlage in Höhlenkirchen Kappadokiens (Frankfurt a. M. 1996).
- Baldinni, Basilica Tito: I. Baldinni, La basilica di S. Tito a Gortina e gli appunti inediti di Giuseppe Gerola. Annuario 87, 2009, 635-679.
- Baltoyanni, Conversation: Ch. Baltoyanni, Conversation with God: Icons from the Byzantine Museum of Athens (9th-15th c.) (Athens 1998).
- Icons: Ch. Baltoyanni, Εικόνες. Ιησούς Χριστός (Athēnai 2003).
- Portable Icons: Ch. Baltoyanni, The mother of God in Portable Icons. In: M. Vassilaki (ed.), Mother of God. Representations of the Virgin in Byzantine Art (Milan 2000) 139-153.
- Bandy, Inscriptions: A. Bandy, The Greek Christian Inscriptions on Crete (Athens 1970).
- Bissinger, Kreta: M. Bissinger, Kreta. Byzantinische Wandmalerei (München 1995).
- Belting, Bild und Kult: H. Belting, Bild und Kult (München 1990).
- Bogdanović, Canopy: J. Bogdanović, The framing of sacred space. The canopy and the sacred Byzantine church (New York 2017).
- von Bogyay, Deesis 1: RbK I (1966) 1178-1186 s. v. Deesis (Th. von Bogyay).
- Deesis 2: Th. von Bogyay, Deesis. In: LCI I (1968) 494-498, s. v. Deesis (Th. von Bogyay).
- Bojadžev, Viniča: S. Bojadžev, L'église du village Viniča à la lumière des nouvelles données. Byzantinobulgarica 2, 1966, 241-265.
- Bolanakēs, Ekklesiastikē Paideia: I. Bolanakēs, Εκκλησία και Εκκλησιαστική παιδεία στην βενετοκρατούμενη Κρήτη (Rethymno 2002).
- Borboudakēs, Byzantinē technē: E. Borboudakēs, Η τέχνη κατά τη Βενετοκρατία. In: N. Panagiotakēs (ed.), Κρήτη. Ιστορία και Πολιτισμός 2 (Herakleion 1988) 233-288.
- Borboudakēs, Apokatastasē: M. Borboudakēs, Μεσαιωνικά Μνημεία Κρήτης/Αποκατάσταση αποτειχισθησών τοιχογραφιών Κρήτης. ADelt 26, 1971, 520-533.
- Deēsē: M. Borboudakēs, Η Δέηση. In: M. Vasilakē (ed.), Χειρ Αγγέλου. Ένας Ζωγράφος Εικόνων στην Βενετοκρατούμενη Κρήτη (Athēnai 2010) 138-139.
- Icons: M. Borboudakēs (ed.), Εικόνες Κρητικής Σχολής (Athēnai 1993).
- Kyriakosellia: M. Borboudakēs, Ο ναός του Αγίου Νικολάου στα Κυριακωσέλλια Αποκορώνου. In: Πεπραγμένα 10^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου B2 (Chania 2011) 273-316.
- Mesaionika 1969: M. Borboudakēs, Μεσαιωνικά Κρήτης. ADelt 22, 1969, B2, 507-513.
- Mesaionika 1970: M. Borboudakēs, Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία Κρήτης. Κρητικά Χρονικά 22, 1970, 521-528.
- Mesaionika 1972: M. Borboudakēs, Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία Κρήτης. Κρητικά Χρονικά 24, 1972, 494-504.
- Mesaionika 1973: M. Borboudakēs, Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία Κρήτης/Μονή Μυριοκεφάλων Κρήτης. ADelt 26, 1973, 597-607.
- Mesaionika 1973-1974: M. Borboudakēs, Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία Κρήτης. ADelt 28, 1973-1974, 935-945.
- Mesaionika Kretes 1970: M. Borboudakēs, Μεσαιωνικά Μνημεία Κρήτης. ADelt 23, 1970, B2, 437-499.
- Mesaionika Kretes 1973: M. Borboudakēs, Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία Κρήτης. Κρητικά Χρονικά 25, 1973, 478-511.
- Petros kai Paulos: M. Borboudakēs, Ασπασμός Πέτρου και Παύλου. Χριστός Άμπελος. Θεοτόκος. Ζωοδόχος Πηγή. In: Borboudakēs, Icons nos. 25. 29. 34.
- Bougrat, Koudoumas: M. Bougrat, L'église Saint-Jean près de Koudoumas, Crète. CahArch 30, 1982, 147-174.
- Boura, Architectural sculptures: L. Boura, Architectural sculptures of the Twelfth and early Thirteenth centuries in Greece. DeltChrA 9, 1977-1979, 63-75.
- Bouras, Istoria: Ch. Bouras, Ιστορία της Αρχιτεκτονικής (Athēnai 1996).
- Bouras/Boura, Naodomia: Ch. Bouras / L. Boura, Η Ελλαδική Ναοδομία κατά το 12^ο αι. (Athēnai 2002).

- Bourbou, Nekrotafeio: Ch. Bourbou, Η ανασκαφή του Νεκροταφείου στο ναό της Ζωοδόχου Πηγής (Αλικιανός). In: M. Andrianakēs / I. Tzahili (eds), Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης I (Rethymno 2010) 754-763.
- Broodbank/Kyriatzi, First Minoans: C. Broodbank / E. Kiriati, The first Minoans of Kythera revisited. *AJA* 111, 2007, 241-274.
- Buchwald, Chancel Barrier: H. Buchwald, Chancel barrier lintel decoration with carved arcades. *JÖB* 45, 1995, 233-76.
- Chaterjee, Living icon: P. Chaterjee, The Living Icon in Byzantium and Italy. The Vita image eleveth to thirteenth centuries (Cambridge 2014).
- Chatzidakis, Hagios Stephanos: M. Chatzidakis, Άγιος Στέφανος. Συμπληρωματικό σημείωμα. In: S. Pelekanidis / M. Chatzidakis, Καστοριά. Βυζαντινή Τέχνη στην Ελλάδα (Athēna 1984).
- Ikonostas: RbK III (1973) 326-354 s.v. Ikonostas (M. Chatzidakis).
- Rapports: M. Chatzidakis, Rapports entre la peinture de la Macédoine et de la Crète au XIVe siècle. In: Πεπραγμένα του 9^{ου} Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονική 1953, I (Thessalonikē 1955) 135-148.
- Templon: M. Chatzidakis, L'évolution de l'icône aux 11e-13e siècles et la transformation du templon. In: Actes du XVe Congrès International d'études Byzantines I (Athènes 1979) 333-366.
- Toichographies, M. Chatzidakēs, Τοιχογραφίες στην Κρήτη. Κρητικά Χρονικά 6, 1952, 59-91.
- Chatzidakis/Babić, Balkan Peninsula: M. Chatzidakis / G. Babić, The Icons of the Balkan peninsula and the Greek islands I. In: K. Weitzmann et al. (ed.), The Icon (New York 1982) 129-137.
- Chatzidakis/Bitha, Kythēra: M. Chatzidakis / I. Bitha, Ευρετήριο Βυζαντινών Τοιχογραφιών Ελλάδος. Κύθηρα (Athēna 1987).
- Chatzidakis, Eleousa: N. Chatzidakis, A fourteenth century Icon of the Virgin Eleousa in the Byzantine museum of Athens. In: C. Moss / K. Kiefer (eds), Byzantine East, Latin West. Art-historical studies in honor of Kurt Weitzmann (Princeton 1995) 495-498.
- Hosios Loukas: N. Chatzidakis, Hosios Loukas. Byzantine Art in Greece (Athens 1997).
- Chairetē, Nea Stoiceia: M. Chairetē, Νέα στοιχεία περί της χειροτονίας ορθοδόξων ιερέων Κρήτης επί βενετοκρατίας. In: Πεπραγμένα του 3^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου II (Athēna 1974) 333-341.
- Christern, Titos: J. Christern, Die Datierung von H. Titos in Gortys (Kreta). In: Πεπραγμένα 3^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου II (Athēna 1974) 37-43.
- Cooper, Access all areas?: D. Cooper, Access all areas? Spatial divides in the Medieval Churches of Late Medieval Tuscany. In: F. Andrews (ed.), Ritual and Space in the Middle Ages: Proceedings of the 2009 Harlaxton Symposium. Harlaxton Medieval Studies 21 (Donnington 2011) 90-107.
- Choir Enclosures: D. Cooper, Franciscan Choir enclosures and the Function of Double-sided Altarpieces in Pre-Tridentine Umbria. *Journal of the Warburg und Courtauld Institute* 64, 2001, 1-54.
- Cormack, Hagia Sophia: R. Cormack, Η Παναγία στα ψηφιδωτά της Αγίας Σοφίας. In: M. Vasilaki (ed.), Μήτηρ Θεού. Απεικονίσεις της Παναγίας στη Βυζαντινή Τέχνη (Athēna 2000) 91-105.
- The Mosaic Decoration: R. Cormack, The Mosaic Decoration of S. Demetrios, Thessaloniki: A re-examination in the light of the drawings of W. S. George. *BSA* 64, 1969, 17-52.
- Curuni/Donati, Creta Bizantina: S. A. Curuni / L. Donati, Creta bizantina (Ghezzano 2009).
- Da Venezia a Creta: Da Venezia a Creta: documenti d'arte veneto-bizantina nell'isola di Creta del Fondo Giuseppe Gerola (Venezia 2010).
- De la Riestra, Gotik: P. de la Riestra, Architektur der Gotik in den »deutschen Landen«. In: R. Toman (ed.), Gotik. Architektur – Skulptur – Malerei (Königswinter 2004) 190-236.
- Dēmētrokallēs, Naxos: G. Dēmētrokallēs, Συμβολή εις τη μελέτη των βυζαντινών μνημείων της Νάξου (Athēnai 1977).
- Der Nersessian, Images: S. Der Nersessian, Two Images of the Virgin in the Dumbarton Oaks Collection. *DOP* 14, 1960, 71-86.
- Despotakēs, Enōtikoi Ellēnes: E. Despotakēs, Ενωτικοί Έλληνες στη Βενετία και το Δίκτυο των Φιλενωτικών της Κρήτης (15^{ος} αι.), Αθήνα 2015 [unpubl. Diss. Univ. Athēna 2015].
- Dettorakēs, Monē Dafniou: Th. Dettorakēs, Ένας Κρητικός ξυλογλύπτης στη Μονή Δαφνίου. In: Ψηφίδες. Μελέτες Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Τέχνης στην Μνήμη της Στέλλας Παπαδάκη Οεκλανδ (Herakleion 2009) 283-287.
- Oi Agioi: Th. Dettorakēs, Οι άγιοι της πρώτης βυζαντινής περιόδου της Κρήτης και η σχετική προς αυτούς Φιλολογία (Athēnai 1970).
- Doig, Liturgy: A. Doig, Liturgy and Architecture. From the early church to the middle ages (Hampshire 2008).
- Drandakēs, Agios Eutychios: N. Drandakēs, Αι τοιχογραφίαι του Αγίου Ευτυχίου. Κρητικά Χρονικά 1, 1956, 215-236.
- Glypta: N. Drandakēs, Βυζαντινά Γλυπτά της Μάνης (Athēna 2002).
- Drpić, Saints Theodores: I. Drpić, The Serres Icon of Saint Theodores. *BZ* 105, 2012, 645-694.
- Epstein, Templon or Iconostasis: A. W. Epstein, The middle byzantine sanctuary barrier. Templon or Iconostasis. *Journal of the British Archaeological Association* 134, 1981, 1-28.
- Fantakēs, Vyzantinoi Oikismoi, G. Fantakēs, Βυζαντινοί Οικισμοί της Κρήτης [unpubl. Master's thesis Univ. Rethymno 2001].
- French, Introduction: R. French, Introduction. Nicholas Cabasilas. A Commentary on the Divine Liturgy (New York 1998).
- Fyfe, St. Titus: T. Fyfe, The church of St. Titus at Gortyna. *Archaeological Review* 22, 1907, 60-67.
- Fousteris, Mesa Panteli: G. Fousteris, Ο ναός του Σωτήρος στη θέση Μέσα Παντέλι Χαντρά Σητείας: Παρατηρήσεις στο εικονογραφικό πρόγραμμα. In: M. Patedakēs / K. Giapitzoglou (eds), Μαργαρίται. Μελέται στη Μνήμη Μανόλη Μπορμουδάκη (Sēteia 2016) 383-409.
- Gallas, Sakralarchitektur: K. Gallas, Mittel- und Spätbyzantinische Sakralarchitektur der Insel Kreta [unpubl. Diss. Univ. Munich 1983].
- Gallas/Wessel/Borboudakēs, Byzantinisches Kreta: K. Gallas / K. Wessel / M. Borboudakēs, Byzantinisches Kreta (München 1983).
- Gerola, Monumenti Veneti I: G. Gerola, Monumenti Veneti nell'Isola di Creta. Ricerche e descrizione fatte dal Dottor G. Gerola per incarico del R. Istituto 1 (Venezia 1905).
- Monumenti Veneti II: G. Gerola, Monumenti Veneti nell'Isola di Creta. Ricerche e descrizione fatte dal Dottor G. Gerola per incarico del R. Istituto 2 (Venezia 1908).

- Monumenti Veneti IV: G. Gerola, Monumenti Veneti nell'Isola di Creta. Ricerche e descrizione fatte dal Dottor G. Gerola per incarico del R. Istituto 4 (Venezia 1932).
- Venetika Mnēmeia: G. Gerola, Βενετικά Μνημεία της Κρήτης (Εκκλησίες) (St. Spanakēs translation) (Krētē 1993).
- Gerola/Lassithiotakēs, Topographikos Katalogos: G. Gerola / K. Lassithiotakēs, Τοπογραφικός κατάλογος των τοιχογραφημένων εκκλησιών της Κρήτης. Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών (Herakleion 1961).
- Gerstel, Alternate View: S. Gerstel, An Alternate View of the Late Byzantine Sanctuary Screen. In: Gerstel, Thresholds of the Sacred 135-161.
- Female Piety: S. Gerstel, Painted sources for female piety in Medieval Byzantium. DOP 52, 1998, 89-111.
- Sacred Mysteries: S. Gerstel, Beholding the sacred mysteries. Programs of the Byzantine Sanctuary (Seattle, London 1999).
- Thresholds of the Sacred: S. Gerstel (ed.), Thresholds of the Sacred: Architectural, Art Historical, Liturgical and Theological Perspectives on religious screens, East and West (Washington 2006).
- Village Church: S. Gerstel, The Byzantine Village Church: observation on its location and on agricultural aspects of its program. In: C. Morrisson / J. Lefort / J.-P. Sordini (eds), Les villages dans l'Empire byzantin (IVe-XVe siècle). Réalités byzantines 11 (Paris 2006) 165-178.
- Giapitzoglou, Anaskafika Dedomena: K. Giapitzoglou, Ανασκαφικά δεδομένα και παρατηρήσεις στην οικοδομική ιστορία του Αγίου Ευτυχίου στο Χρωμοναστήρι Ρεθύμνου. Προκαταρκτική Παρουσίαση. In: Ευμάθιος Φιλοκάλλης. Ανάδειξη Βυζαντινών Μνημείων Κρήτης και Κύπρου (Rethymno 2014) 25-42.
- Panagia Mylopotamos: K. Giapitzoglou, Ο ναός της Παναγίας Φανερωμένης στον Άγιο Ιωάννη Μυλοποτάμου (Rethymno 2011).
- Gkioles, Byzantinē Naodomia: N. Gkioles, Βυζαντινή Ναοδομία (Athēna 1990).
- Palaiochristianikē Technē: N. Gkioles, Παλαιοχριστιανική τέχνη μνημειακή ζωγραφική. π. 300-726) (Athēna 1988).
- Grabar, Deux Notes: A. Grabar, Deux Notes sur l'histoire de l'icônostase d'après des monuments de Yougoslavie. ZRVI 7, 1961, 13-22.
- Sculptures Byzantines: A. Grabar, Sculptures Byzantines du moyen age (Paris 1976).
- Gratziou, Eikones: O. Gratziou, Οι εικόνες στη Βυζαντινή Κρήτη κατά τη δεύτερη βυζαντινή περίοδο και αργότερα: Εκκλησιαστική Πολιτική και Λαϊκή Λατρεία. In: I. Vassis / S. Kaklamanis / M. Loukakē (eds), Παιδεία και Πολιτισμός στην Κρήτη. Βυζάντιο-Βενετοκρατία. Μελέτες Αφιερωμένες στον Θεοχάρη Δετοράκη (Rethymno 2008) 43-55.
- Ekklesiastikē Architektonikē: O. Gratziou, Η Κρήτη στην ύστερη Μεσαιωνική εποχή. Η μαρτυρία της αρχιτεκτονικής (Herakleion 2010).
- Istoria Mouseiou: O. Gratziou, Από την ιστορία του Βυζαντινού Μουσείου. Τα πρώτα χρόνια. Mnēmion 11, 1986, 54-73.
- Lampēnē: O. Gratziou, Παναγία η Λαμπηνή. Μία χαμένη ιδιαίτερα τιμώμενη μεσοβυζαντινή κρητική εικόνα. In: Ψηφίδες. Μελέτες Ιστορίας Αρχαιολογίας και Τέχνης στη Μνήμη της Στέλλας Παπαδάκη-Oekland (Herakleion 2009) 245-255.
- Gruber, Mouri: K. Gruber, Die Kirche Hagios Nikolaos bei Mouri auf Kreta, [unpubl. Master's thesis, Univ. Vienna 2016].
- Haderman-Misguich, Kurbinovo: L. Haderman-Misguich, Kurbinovo. Les Fresques de Saint Georges et la peinture byzantine du XIIe siècle (Bruxelles 1975).
- Hall, Santa Croce: M. B. Hall, The Tramezzo in Santa Croce, reconstructed. Art Bulletin 56, 1974, 325-341.
- S. Maria Novellae: M. B. Hall, The Ponte in S. Maria Novellae. The problem of the Rood Screen in Italy. Journal of the Warburg und Courtauld Institute 37, 1974, 157-173.
- Tramezzo Revisited: M. B. Hall, The Tramezzo in the Italian Renaissance, Revisited. In: S. Gerstel (ed.), Thresholds of the Sacred: Architectural, Art Historical, Liturgical and Theological Perspectives on religious screens, East and West (Washington, D.C. 2006) 215-232.
- Hofmann, Kircheneinheit Kreta: G. Hofmann, Wie stand es mit der Frage der Kircheneinheit auf Kreta im XV. Jahrhundert auf Kreta?. OCP 10, 1944, 91-115.
- Hope, Medieval Rites: D. Hope, The medieval western rites. In: C. Jones / G. Wainright / E. Yarnold (eds), The study of Liturgy (London 1992) 220-240.
- Ince/Koukoulis/Smyth, Paliochora: G. Ince / Th. Koukoulis / D. Smyth, Paliochora: Survey of a Byzantine City on the island of Kythera. Preliminary Report. BSA 82, 1987, 95-106.
- Ioannidēs, Bryennios: N. Ioannidēs, Ιωσήφ Βρυέννιος. Βίος, έργα, διδασκαλία (Athēna 1985).
- Ioannidou, Diorthoseis: Th. Ioannidou, Διορθώσεις και νέες αναγνώσεις κτητορικών επιγραφών σε ναούς του εργαστηρίου του κρητικού ζωγράφου Ιωάννη Παγωμένου (πρώτο μισό του 14^{ου} αι.). DChrA, 39, 2018, 329-344.
- Hagios Ioannis Theologos: Th. Ioannidou, Το παρεκκλήσιο του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στο Τραχιανάκι(ν) Καντάνου της επαρχίας Σελίνου Νομού Χανίων [unpubl. Master's thesis, Univ. Thessalonikē 2016].
- Jung, Choir enclosure: J. Jung, Seeing Through Screens: The Gothic Choir Enclosure as Frame. In: Gerstel, Thresholds of the Sacred 185-213.
- Gothic Screen: J. Jung, The Gothic Screen. Space, Sculpture and Community in the Cathedrals of France and Germany ca. 1200-1400 (Cambridge 2013).
- Unifying Role: J. Jung, The unifying role of the Choir Screen in Gothic Churches. Art Bulletin 82, 2000, 622-657.
- Kalavrezou, Maternal Side: I. Kalavrezou, The maternal side of Virgin. In: M. Vassilaki (ed.), Mother of God. Representations of the Virgin in Byzantine Art (Milan 2000) 41-45.
- Kallinikos, Christianikos naos: K. Kallinikos, Ο Χριστιανικός ναός και τα τελούμενα εν αυτώ (Athēnai 1969).
- Kalokyres, Byzantine Wall paintings: K. Kalokyres, The Byzantine Wall paintings of Crete (New York 1973).
- Diafragma: K. Kalokyres, Το εγκάρσιο λειτουργικό διάφραγμα μεγάλων ναών της Δύσεως (Thessalonikē 1999).
- Episkopē Lampēs: K. Kalokyres, Η Επισκοπή Λάμπης και η Παναγία Λαμπηνή. Κρητικά Χρονικά 10, 1956, 305-316.
- Kera: K. Kalokyres, Βυζαντινά μνημεία της Κρήτης. Η Παναγία (Κερά) της Κριτσάς. Κρητικά Χρονικά 6, 1952, 211-270.
- Pagomenos: K. Kalokyres, Ιωάννης Παγωμένος. Ο Βυζαντινός ζωγράφος του ΙΔ΄ αιώνας. Κρητικά Χρονικά 12, 1958, 390-398.

- Veran Episkopē: K. Kalokyriēs, Ανασκαφή βασιλικής εις Βεράν Επισκοπή. *Praktika Archaeologikēs Etaireias* 1959, 230-239.
- Kalopissi-Verti, Hagia Triada: S. Kalopissi-Verti, Die Kirche die Hagia Triada bei Kranidi in der Argolis (1244). *Ikonographische und Stylistische Analyse der Malereien* (München 1975).
- Proskynetaria: S. Kalopissi-Verti, The Proskynetaria of the Templon and Narthex. Form, Imagery, Spatial Connections, and Reception. In: S. Gerstel (ed.), *Thresholds of the Sacred. Architectural, Art Historical, Liturgical and Theological Perspectives on religious screens, East and West* (Washington 2006) 107-132.
- Kappas, Efarmogē: M. Kappas, Η εφαρμογή του σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού στη μέση και στην ύστερη βυζαντινή περίοδο. Το παράδειγμα του απλού τετρακίονιου/τετράστυλου [unpubl. Diss. Univ. Thessaloniki 2009].
- Kartsonis, The Responding Icon: A. Kartsonis, The responding Icon. In: L. Safran (ed.), *Heaven on Earth. Art and the Church in Byzantium* (Pennsylvania 1998) 58-81.
- Katiforē, Kritsa: M. Katiforē, Ο ναός του Αγίου Ιωάννη Πρόδρομου στην Κριτσά Μεραμπέλου. In: P. Karanastasi / A. Tzignonaki / Ch. Tzignonaki (eds), *Archaeologiko Ergo Krētēs 3* (Rethymno 2015) 595-606.
- Kavvadia/Tsourēs, Messēnia: A. Kavvadia / K. Tsourēs, Δύο Βυζαντινές εκκλησίες στη Μεσσηνία. *ADelt* 47-48, 1992-1993, 260-291.
- Kazamia-Tsernou, Deēsē: M. Kazamia-Tsernou, Ιστορώντας τη Δέηση στις Βυζαντινές εκκλησίες της Ελλάδος (Thessalonikē 2008).
- Kazhdan/Maguire, Hagiographical Texts: A. Kazhdan / H. Maguire, Byzantine Hagiographical texts as sources of Art. *DOP* 45, 1991, 1-22.
- Kiousoroulou, Patrida: T. Kiousoroulou, Η έννοια της πατρίδας κατά τον 15^ο αι. In: T. Kiousoroulou (ed.), 1453. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης και η μετάβαση από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους (Herakleion 2005) 147-161.
- Kitzinger, Byzantinē Technē: E. Kitzinger, Η Βυζαντινή Τέχνη εν τω γενέσθαι (Hērakleion 2004).
- Kolbaba, Lists: T. Kolbaba, The Byzantine Lists. Errors of the Latins (Illinois 2000).
- Kollias, Ippotes: Ē. Kollias, Οι Ιππότες της Ρόδου. Το Παλάτι και η πόλη (Athēna 1991).
- Konidarēs, Episkopai Krētēs: G. Konidarēs, Αι Επισκοπαί Κρήτης μέχρι του 1^{ου} αιώνας. *Κρητικά Χρονικά* 7, 1953, 462-478.
- Kouglerē, Ergasies Apokatastasēs: F. Kouglerē, Εργασίες αποκατάστασης στο ναό του Αγίου Ευτυχίου στο Χρωμοναστήρι Ρεθύμνου. In: Ευμάθιος Φιλοκάλλης. *Ανάδειξη Βυζαντινών Μνημείων Κρήτης και Κύπρου* (Rethymno 2014) 43-55.
- Koukiarēs, Eponymos Hagios: S. Koukiarēs, Η θέση του επώνυμου αγίου στο εικονογραφικό πρόγραμμα του βυζαντινού ναού. *Κλῆρονομία* 22, 1990, 105-123.
- Koukoules, Kommōseis: F. Koukoules, Περί κομμώσεως των Βυζαντινών. *EEBS* 7, 1930, 3-37.
- Krautheimer, Architecture: R. Krautheimer, Early Christian and Byzantine Architecture (Harmondsworth 1968).
- Lasareff, Epistyle: V. Lasareff, Trois fragments d'Epistyles peintes et le Templon byzantine. *DeltChrA* 4, 1964-1965, 117-143.
- Lassithiotakēs, Ekklesies Apokoronas: K. Lassithiotakēs, Εκκλησίες της δυτικής Κρήτης. *Κρητικά Χρονικά* 21, 1969, 459-493.
- Ekklesies Kissamos: K. Lassithiotakēs, Εκκλησίες της δυτικής Κρήτης. *Κρητικά Χρονικά* 21, 1969, 177-233.
- Ekklesies Selino: K. Lassithiotakēs, Εκκλησίες της δυτικής Κρήτης. *Κρητικά Χρονικά* 22, 1970, 133-210, 347-388.
- Ekklesies Sfakia: K. Lassithiotakēs, Εκκλησίες της δυτικής Κρήτης. *Κρητικά Χρονικά* 23, 1971, 95-152.
- Naos Eisodiōn: K. Lassithiotakēs, Ο ναός των Εισοδίων και μια παλαιότερη βασιλική στο Φόδελε. *Κρητικά Χρονικά* 5, 1951, 76-86.
- Stauroeideis: K. Lassithiotakēs, Σταυροειδείς ναοί της Δυτικής Κρήτης. In: Πεπραγμένα του 2^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου 1 (Athēna 1968) 344-356.
- Tyroi: K. Lassithiotakēs, Κυριαρχούντες τύπο Χριστιανικών ναών από το 12^ο αι. και εντεύθεν στη Δυτική Κρήτη. In: Πεπραγμένα του 1^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου. *Κρητικά Χρονικά* 15-16, 1961-1962, 175-201.
- Lazaridou, Christianikē Syllogē: A. Lazaridou, Από τη Χριστιανική Συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο (1884-1930). In: O. Gratziou / A. Lazaridou (eds), *Από τη Χριστιανική Συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο (1884-1930)* (Athēna 2006) 17-24.
- Lidov, Ikonostasis: A. Lidov (ed.), The iconostasis: Origins-Evolution-Symbolism (Moscow 2000) (in Russian).
- Lymberopoulou, Cretan Church Decoration: A. Lymberopoulou, Fourteenth-century Regional Cretan Church Decoration. The case of the painter Pagomenos and his clientele. In: P. Grotowski (ed.), *Towards Rewriting? New approaches to Byzantine Archaeology and Art. Proceedings of the Symposium of Byzantine Art and Archaeology, Cracow September 8-10, 2008* (Warsaw 2010) 159-175.
- Frescoes vs Icons: A. Lymberopoulou, Late and Post Byzantine Art under Venetian Rule. Frescoes versus Icons and Crete in the middle. In: L. James (ed.), *A companion to Byzantium* (London 2010).
- Kavalariana: A. Lymberopoulou, The church of the Archangel Michael in Kavalariana. Art and Society in 14th c. Venetian-dominated Crete (London 2006).
- McKee, Uncommon Dominion: S. McKee, Uncommon Dominion, Venetian Crete and the Myth of Ethnic Purity (Philadelphia 2000).
- Maderakis, Byzantinē Zografikē: S. Maderakis, Βυζαντινή Ζωγραφική από την Κρήτη στα πρώτα χρόνια του 15^{ου} αι. In: Πεπραγμένα του 6^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου II (Chania 1991).
- Deēsē: S. Maderakēs, Η «δέηση» στις εκκλησίες της Κρήτης. *Nea Christianikē Krētē* 22, 2003, 9-150.
- Leivadas: S. Maderakēs, Βυζαντινά Μνημεία Χανίων. Ο Άγιος Δημήτριος Λειβαδάς Σελίνου και οι τοιχογραφίες του (Chania 1987) 69-95.
- Veneris: S. Maderakēs, Οι κρητικοί αγιογράφοι Θεόδωρος-Δανιήλ Βενέρης και Μιχαήλ Βενέρης. In: Πεπραγμένα του 4^{ου} Κρητολογικού Συνεδρίου (Athēna 1981) 155-179.
- Mango, Artemios: C. Mango, On the History of the Templon and the Martyrion of St. Artemios at Constantinople. *Zograf* 10, 1979, 40-43.
- Manousakas, Cheirotonia Iereōn: M. Manousakas, Η χειροτονία ιερέων της Κρήτης από το μητροπολίτη Κορίνθου (έγγραφα του 16^{ου} αιώνας). *DeltChrA* 4/4, 1963-1964, 317-331.

- Mailis, Baptisteries: A. Mailis, The early Byzantine Baptisteries of Crete. *Antiquité Tardive* 14, 2006, 291-309.
- Meskla: Th. Mailis, Νεότερα στοιχεία για το ναό της Μεταμόρφωσης στα Μεσokλά Κυδωνίας. In: P. Karanastasi / A. Tzigounaki / Ch. Tsigonaki (eds), *Archaeologiko Ergo Krētēs* 3 (Rethymno 2015) 165-175.
- Templa: A. Mailis, Τα χτιστά τέμπλα της Κρήτης. *Επαρχιακή Λύση ή Ομολογία Πίστewς*. *DeltChrA* 36, 2015, 111-144.
- The annexes: A. Mailis, The annexes at the early Christian basilicas of Greece (Oxford 2011).
- Tramezzi: A. Mailis, Between East and West. Orthodox templa and Latin tramezzi at the Late Medieval Cretan Churches. *Hortus Artium Medievalium* 22, 2016, 462-471.
- What did the German see?: A. Mailis, What did the German see? Konrad Grünemberg's eye witness and its importance for the evolution of templon in Crete. 39° Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης (Athēna 2019) 121-122.
- Maltezoou, Kythēra: Ch. Maltezoou, Από τα Βυζαντινά στα Βενετικά Κύθηρα. Supplement. In: M. Chatzidakis / I. Bitha, *Ευρετήριο Βυζαντινών Τοιχογραφιών Ελλάδος*. Κύθηρα (Athēna 1987) 305-314.
- Venetokratia: Ch. Maltezoou, Η Κρήτη στη διάρκεια της περιόδου της Βενετοκρατίας (1211-1669). In: N. Panagiotakēs (ed.), *Κρήτη. Ιστορία και Πολιτισμός II* (Krētē 1988) 105-163.
- Mamaloukos, Agios Titos: S. Mamaloukos, Ζητήματα αναπαράστασης της αρχικής βασιλικής του Αγίου Τίτου στη Γόρτυνα. *DeltChrA* 34, 2013, 11-24.
- Manafēs, Sinai: K. Manafēs, Σινά. Οι θησαυροί της Μονής (Athēna 1990).
- Mannucci, Contributi documentarii: U. Mannucci, Contributi documentari per la storia della distruzione degli Episcopati Latini in Oriente nei secoli XVI e XVII. 2. Aghien in Insula Creta. *Bessarione* 18, 1914, 97-114.
- Margaritēs, Templon: Ch. Margaritēs (ed.), Τέμπλον. Άγιες Μορφές, Αόρατες Πύλες Πίστης (Athēna 2018).
- Marinou, Mystras: G. Marinou, Άγιος Δημήτριος, η Μητρόπολη του Μυστρά. In: S. Sinos (ed.), Τα μνημεία του Μυστρά. Το έργο της Επιτροπής Αναστήλωσης Μνημείων Μυστρά (Athēna 2009) 115-136.
- Marsili, Nota Preliminare: G. Marsili, Nota Preliminare su alcuni materiali arcitettonici di S. Tito. *Annuario* 48, 2009, 662-666.
- Mathews, Early Churches: T. Mathews, The early churches of Constantinople (Pennsylvania, London 1971).
- Mēlitsē, Kōs: E. Mēlitsē, Τμήματα μεσοβυζαντινών τέμπλων από την Κω. In: Ch. Pennas / C. Vanderheyde (eds), *La Sculpture Byzantine VIIe-XIIe siècles*. BCH suppl. 49 (Athènes 2008) 421-447.
- Mersch, Shared Spaces: M. Mersch, Churches as Shared Spaces of Latin and Orthodox Christians in the Eastern Mediterranean (14th-15th cent.). In: G. Christ / S. Burkhardt / F. J. Morche / R. Zaugg (eds), *Union in Separation – Trading Diasporas in the Eastern Mediterranean (1200-1700)* (Rome 2014) 498-524.
- Milanova, Production: A. Milanova, La production d'un atelier de sculpture en Bulgarie Byzantine. In: Ch. Pennas / C. Vanderheyde, *La Sculpture Byzantine VIIe-XIIe siècles*. BCH suppl. 49 (Athènes 2008) 163-183.
- Millet, École: G. Millet, L'école grecque dans l'architecture Byzantine (Paris 1916).
- Miljkovic-Peppek, Saint Sophie: P. Miljkovic-Peppek, La Fresque de la Vierge avec le Christ du Pilier situé au Nord de l'Iconostase de St. Sophie a Ohrid. In: *Akten des XI. Internationalen Byzantinistenkongresses 1958* (München 1960) 388-390.
- Modesti, Barco: P. Modesti, I cori nelle chiese veneziane e la visita apostolica del 1591. Il «barco» di Santa Maria della Carità. *Arte Veneta* 59, 2002, 38-65.
- Moschovi, Nea Stoicheia: G. Moschovi, Νέα στοιχεία για το καθολικό της Μονής Παληανής. Η αρχιτεκτονική του ναού και οι εργασίες αποκατάστασης. *Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης, Ρέθυμνο, 24-7 Νοεμβρίου 2016, Περίληψεις*, 33.
- Palaiochristianikē Periodos: G. Moschovi, Η κατοίκηση της περιοχής κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο, Ο Άγιος Νικόλαος και η περιοχή του (Hagios Nikolaos 2010) 108-117.
- Mouriki, Hodegetria: D. Mouriki, Variants of the Hodegetria on two 13th c. Sinai Icons. *CahArch* 39, 1991, 153-182.
- Mylopotamitakē, Episkopē Ierapetras: K. Mylopotamitakē, Ο ναός των Αγίων Γεωργίου και Χαράλαμπος στην Επισκοπή Ιεράπετρας. *DeltChrA* 12, 1986, 441-452.
- Moutsopoulos, Kastoria: N. Moutsopoulos, Εκκλησίες της Καστοριάς (9°-11° αι.) (Thessaloniki 1992).
- Municipality of Matera, Selva: Municipality of Matera, The Church of St Luke alla Selva. In: E. Brouskarē (ed.), *Egeria. Monuments of faith in the Medieval Mediterranean* (Athens 2007) 154-155.
- Nees, Decorated chancel barriers: L. Nees, The Iconographic Programs of Decorated Chancel Barriers in the Pre-Iconoclast Period. *Zeitschrift für Kunstgeschichte* 46, 1983, 15-26.
- Orlandos, Agios Titos: A. Orlandos, Νεώτεροι Έρευναι εν Αγίω Τίτω της Γορτύνης. *EEBS* 3, 1926, 302-328.
- Basilikē: A. Orlandos, Η ξυλόστεγος παλαιοχριστιανική βασιλική της μεσογειακής λεκάνης (Athēnai 1952-1956).
- Byzantina Mnēmeia: A. Orlandos, Δύο Βυζαντινά Μνημεία της Δυτικής Κρήτης. *ABME* 8, 1955-1956, 126-205.
- Hagios Basileios: A. Orlandos, Ο παρά την γέφυραν της Άρτης, Άγιος Βασίλειος. *ABME* 2, 1936, 148-150.
- Paros: A. Orlandos, Οι μεταβυζαντινοί ναοί της Πάρου. *ABME* 9, 1961, 113-121.
- Prostomiaion: A. Orlandos, Προστομαίον του Μουσείου Ηρακλείου. *ADelt* 9, 1924-1925, 188-191.
- Rodos: A. Orlandos, Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά Μνημεία της Ρόδου. *ABME* 6, 1948, 55-111.
- Smyrni: A. Orlandos, Χριστιανικά γλυπτά του Μουσείου Σμύρνης. *ABME* 3, 1937, 128-153.
- Staurepistegoi: A. Orlandos, Οι σταυροπέστεγοι ναοί της Ελλάδος. *ABME* 1, 1935, 41-52.
- Thasos: A. Orlandos, Η σταυρική βασιλική της Θάσου. *ABME* 7, 1951, 4-61.
- Pallas, Aithrion: D. Pallas, Η λειτουργική χρησιμότης του αιθρίου. *Αρχαιολογικά Λειτουργικά*. *EEBS* 20, 1950, 279-289.
- Ciborium: D. Pallas, Le Ciborium hexagonal de St. Demetrius de Thessalonique, essai d'interprétation. *Zograf* 10, 1979, 44-58.

- Ekklesiastikē Architektonikē: D. Pallas, Η εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα. In: D. Pallas, Αποφόρητα (Athēna 2007) 43-131.
- L'edifice culturel: D. Pallas, L'édifice culturel chrétien et la liturgie dans l'Illyricum oriental. In: Actes du Xe Congrès International d'Archéologie Chrétienne. Thessalonique 1980. In: Studi di antichità cristiana 37 (Città del Vaticano 1984) 85-158.
- Orarion: D. Pallas, Μελετήματα. Αρχαιολογικά Λειτουργικά. 1. Το οράριον του Διακόνου, 2. Το εκκλησιαστικόν εξαπτέρυγον. EEBs 24, 1954, 158-193.
- Orthodoxia: D. Pallas, Ορθοδοξία και Παράδοση. Δοκιμή Αυτοβιογραφίας (Herakleion 2005).
- Passion u. Bestattung: D. I. Pallas, Passion und Bestattung Christi: der Ritus – das Bild. Miscellanea Byzantina Monacensia 2 (München 1965).
- Theia Leitourgia: D. Pallas, Η δομή της Θείας Λειτουργίας και το ύφος της. Μορφολογική Ανάλυση. In: D. Pallas, Αποφόρητα (Athēna 2007) 2-41.
- Pallis, Inscriptions: G. Pallis, Inscriptions on middle byzantine marble screens. BZ 106, 2013, 795-861.
- Templo: G. Pallēs, Το μεσοβυζαντινό μαρμάρινο τέμπλο: Ζητήματα σχεδιασμού και κατασκευής. 37^ο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης (Athēna 2017) 93-95.
- Papadakē, Sōtēr Ierapetra: A. Papadakē, Η διαμάχη για τον ναό του Σωτήρα στην Ιεράπετρα (1626-7). In: Ψηφίδες. Μελέτες Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Τέχνης στην Μνήμη της Στέλλας Παπαδάκη Oekland (Herakleion 2009) 229-243.
- Thrēskeutikes kai kosmikes teletes: A. Papadakē, Θρησκευτικές και κοσμικές τελετές στη Βενετοκρατούμενη Κρήτη (Rethymno 2004).
- Papadakēi Oekland, Agios Nikolaos: S. Papadakē Oekland, Πρωτοβυζαντινή και Βυζαντινή Περίοδος. In: Ο Άγιος Νικόλαος και η περιοχή του (Hagios Nikolaos 2000) 50-57.
- Papadaki-Oekland, Kera: S. Papadaki-Oekland, Η Κερά της Κριτσάς. Παρατηρήσεις στη χρονολόγηση των τοιχογραφιών της. ADelt 22, 1967, 87-112 Tab. 57-77.
- Papadopoulou, Arta: B. Papadopoulou, Η βυζαντινή Άρτα και τα Μνημεία της (Athēna 2001).
- Papageorghiou, Exelixi Templou: A. Papageorghiou, Η μορφή και η εξέλιξη του τέμπλου-εικονοστασίου στην Κύπρο. Eikonostasion 4, 2013, 116-129.
- Papazōtos, Veroia: Th. Papazōtos, Εικόνες της Βέροιας (Athēna 1995).
- Penna, Theotokos: V. Penna, Η απεικόνιση της Θεοτόκου στα νομίσματα και τα μολυβδόβουλλα. In: M. Vasilaki (ed.), Μήτηρ Θεού. Απεικονίσεις της Παναγίας στη Βυζαντινή Τέχνη (Athēna 2000) 209-217.
- Psarakēs, Chasi: K. Psarakēs, Ο τοιχογραφικός διάκοσμος ναός του Αγίου Νικήτα στο Χασί Σελίνου Ν. Χανίων. In: Krētikē Estia 15, 2014-2018, 141-166.
- Elos: K. Psarakēs, Αποκατάσταση Ι. Ν. Αγίου Ιωάννη Θεολόγου στο Έλος Δήμου Κισάμου Νομού Χανίων. In: M. Andrianakēs / P. Varthalitou / I. Tzahilē (eds), Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης 2. Πρακτικά της 2^{ης} Συνάντησης. Ρέθυμνο 26-28 Σεπτεμβρίου 2010 (Rethymno 2012) 597-605.
- Sarakēna: K. Psarakēs, Αποκατάσταση Ιερού Ναού Μιχαήλ Αρχαγγέλου Σαρακήνας. In: M. Andrianakēs / I. Tzahilē (eds), Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης 1. Πρακτικά 1^{ης} Συνάντησης Ρέθυμνο, 28-30 Νοεμβρίου 2008 (Rethymno 2010) 767-778.
- Zymbragou: K. Psarakēs, Ο τοιχογραφικός διάκοσμος του ναού του Αγίου Παντελεήμονα στα Ζυμβραγού Κισάμου, Ν. Χανίων. In: M. Patedakēs / K. Giapitzoglou (eds), Μαργαρίτα. Μελέτα στη Μνήμη Μανόλη Μπορμουδάκη (Sēteia 2016) 258-278.
- Radke, Giotto: G. Radke, Giotto and Architecture. In: A. Derbes / M. Sandonn, The Cambridge Companion to Giotto (Cambridge 2004) 76-103.
- Ramsay/Bell, Churches: K. Ramsay / G. Bell, The thousand and one churches (London 1919).
- Sakellarakēs, Hagios Georgios: G. Sakellarakēs, Ο Άγιος Γεώργιος στο Βουνό. Μινωική λατρεία-Νεότεροι Χρόνοι (Athēna 2013).
- Schulz, Byzantinē Leitourgia: H. J. Schulz, Η Βυζαντινή Λειτουργία. Μαρτυρία Πίστewος και Συμβολική Έκφραση (Athēna 1999).
- Schmit, Koimesis Nikaia: Th. Schmit, Die Koimesis-Kirche von Nikaia. Das Bauwerk und die Mosaiken (Leipzig, Berlin 1927).
- Schmidt, Lunette-shaped: V. M. Schmidt, The Lunette-Shaped Panel and some characteristics of Panel Painting. In: V. M. Schmidt (ed.), Italian Panel Painting of the Duecento and Trecento (Washington, D.C. 2003) 395-425.
- Sigala, Chalkē: M. Sigala, Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της ιπποτοκρατίας (5^{ος}-1523 μ.Χ.). Μνημεία, Αρχιτεκτονική, Τοπογραφία, Κοινωνία [unpubl. Diss. Univ. Athens 2011].
- Sinos, The chapels: S. Sinos, Τα Παρεκκλήσια. In: S. Sinos (ed.), Τα μνημεία του Μυστρά. Το έργο της επιτροπής αναστήλωσης μνημείων Μυστρά (Athēna 2009) 221-243.
- Sinkević, Nerezi: I. Sinkević, The church of St. Panteleimon at Nerezi. Architecture, Programme, Patronage (Wiesbaden 2000).
- Siomkos, Saint Etienne: N. Siomkos, L'église Saint Étienne a Kastoria. Études des différentes phases du décor peint (X^e-XIVe siècles). Byzantina keimena kai meletai 38 (Thessalonikē 2005).
- Skawran, Fresco Painting: K. Skawran, The development of middle Byzantine fresco painting in Greece (Pretoria 1982).
- Sklavou-Mavroeidē, Glypta: M. Sklavou-Mavroeidē, Γλυπτά του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών (Athēna 1999).
- Sodini, Iconostase: J. P. Sodini, Une Iconostase Byzantine à Xanthos. Actes du Colloque sur la Lycie Antique. Bibliothèque de l'Institut Français d'Études Anatoliennes d'Istanbul 27 (Paris 1980).
- Sophokleous, Icons: S. Sophokleous, Icons of Cyprus, 7th-20th c. (Nicosia 1994).
- Sōteriu, Christianikē Archeologia: G. Sōteriu, Χριστιανική και Βυζαντινή αρχαιολογία: τόμος Α', Χριστιανικά κοιμητήρια, Εκκλησιαστική αρχιτεκτονική (Athēnai 1942).
- Sotēriu, Desfina: M. Sotēriu, Αι τοιχογραφίες του βυζαντινού ναυδρίου των Ταξιαρχών Δεσφίνης. DeltChrA 3, 1962-1963, 175-202.
- Spatharakis, Agios Basileios: I. Spatharakis, Byzantine wall paintings of Crete. IV: Agios Basileios Province (Leiden 2015).
- Amari: I. Spatharakis, Byzantine wall paintings of Crete, Amari Province (Leiden 2012).
- Dated Byzantine Wall paintings: I. Spatharakis, Dated Byzantine Wall Paintings of Crete (Leyden 2001).
- Mylopotamos: I. Spatharakis, Byzantine wall paintings of Crete, Mylopotamos Province (Leiden 2010).

- Rethymnon: I. Spatharakis, Byzantine wall paintings of Crete, Rethymnon Province (London 1999).
- Spieser, Douze Fêtes: J. M. Spieser, Le développement du Templon et les images de Douze Fêtes. Bulletin de l'institut historique Belge de Rome 69, 1999, 131-164.
- Sucrow, Pagomenos: A. Sucrow, Die Wandmalereien des Ioannes Pagomenos in Kirchen des ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts (Bonn 1994).
- Sythiakakē, Glypta: V. Sythiakakē, Τα βυζαντινά γλυπτά της Μονής Παληανής. In: Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης 4, Ρέθυμνο, 24-27 Νοεμβρίου 2016 Περιλήψεις (Rethymno 2016) 43.
- Sythiakakē-Kritsimalē, Glypta Titou: V. Sythiakakē-Kritsimalē, Τα αρχιτεκτονικά γλυπτά του Αγίου Τίτου της Γόρτυνας και η συμβολή τους στη χρονολόγηση του μνημείου. In: Περιλήψεις και 11^ο Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Rethymno 2011) 346-347.
- Valsamonero: V. Sythiakakē-Kritsimalē, Παρατηρήσεις για την ιστορία και την αρχιτεκτονική της Μονής Βαλασαμονέρου. In: M. Patedakēs / K. Giapitzoglou (eds), Μαργαρίται. Μελέτες στη Μνήμη του Μανώλη Μπορμπουδάκη (Sēteia 2016) 291-327.
- Taft, Great Entrance: R. Taft, The Great Entrance. A history of the transfer of gifts and other preanaphoral rites of the Liturgy of St. John Chrysostom. OCA 200 (Rome 2¹⁹⁷⁸).
- Theocharopoulou, Paratērēseis: E. Theocharopoulou, Παρατηρήσεις στους σταυροειδείς εγγεγραμμένους ναούς της Κρήτης. In: Πεπραγμένα 8ου Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ηράκλειο 9-14 Σεπτεμβρίου 1996) B1 (Herakleion 2000) 251-266.
- Symvolē: E. Theocharopoulou, Συμβολή στη Μελέτη των σταυροειδών εγγεγραμμένων ναών της Κρήτης από το 10^ο μέχρι το 13^ο αιώνα [unpubl. Diss. Univ. Athens 2000].
- Thompson, Armenian architecture: R. Thompson, Architectural Symbolism in classical Armenian architecture. Journal of Theological Studies 30, 1979, 102-114.
- Thiriet, Eglises: F. Thiriet, Églises, fidèles, et clergés en Crète vénitienne. In: Πεπραγμένα 4^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου II (Athēna 1981) 484-500.
- Le zèle unionist: F. Thiriet, Le zèle unionist d'un Franciscain Crétois et la riposte de Venise (1414). In: P. Wirth (ed.), Polychronion. Festschrift F. Dölger zum 75. Geburtstag (Heidelberg 1966) 496-504.
- Situation religieuse: F. Thiriet, La situation religieuse en Crète au début du XVe siècle. Byzantion 36, 1966, 201-212.
- Thomas/Constantinides Hero, Documents: J. Thomas / A. Constantinides Hero (eds), Byzantine Monastic Foundation Documents. DOS 35 (Washington 2000).
- Todič, Staro Nagoričino: B. Todič, Staro Nagoričino (Beograd 1993).
- Tomadakēs, Aravokratia: N. Tomadakēs, Προβλήματα της εν Κρήτη Αραβοκρατίας (826-961). EEBs 30, 1960-1961, 1-38.
- Bryennios: N. Tomadakēs, Ο Ιωσήφ Βρυέννιος και η Κρήτη (Athēnai 1947).
- Parades: N. Tomadakēs, Οι Ορθόδοξοι παπάδες επί Ενετοκρατίας και η χειροτονία αυτών. Κρητικά Χρονικά 11, 1952, 39-72.
- Thrēskeutikē Politikē: N. Tomadakēs, Η θρησκευτική πολιτική της Ενετίας εν Κρήτη έναντι των ορθοδόξων Κρητών από του ΙΓ' έως του ΙΕ' αιώνας. Epistēmōnikē Epetēris Philosophikēs Scholēs Panepistēmīou Athēnōn 20, 1969, 21-38.
- Tomeković, Saint Patron: S. Tomeković, Les Répercussions du choix du Saint Patron sur la programme iconographique des églises du 12e siècle en Macédoine et la Péloponnèse. Zograf 12, 1981, 25-42.
- Trepelas, Ai treis Leitourgiai: P. Trepelas, Αι τρεις Λειτουργίες κατά τους εν Αθήναις κώδικας (Athēna 2¹⁹⁹⁸).
- Anaphore Eucharistique: P. Trepelas, L'audition de l'anaphore eucharistique par le peuple. In: L'Église et les Églises 2 (Chevtagne 1955) 207-220.
- Triantafyllopoulos, Byzantino Mouseio: D. Triantafyllopoulos, Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών. Από τον Ευσεβισμό στον Αισθητισμό (ή Μικρός αντιρρητικός υπέρ του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη). Byzantinos Domos 1, 1987, 119-128.
- Tsamakda, Kakodiki: V. Tsamakda, Die Panagia Kirche und die Erzengel Kirche in Kakodiki. Werkstattgruppen, kunst- und kulturhistorische Analyse byzantinischer Malerei des 14. Jhs. auf Kreta (Wien 2012).
- Tsamakda/Gratzīou, Ekklesiastikē Architektonikē: V. Tsamakda / O. Gratzīou, Η Κρήτη στην ύστερη Μεσαιωνική εποχή. Η μαρτυρία της αρχιτεκτονικής. BZ 104, 2011, 199-208.
- Tsigonaki, Sculpture: C. Tsigonaki, La sculpture architecturale en Crète à l'époque protobyzantine (IVe-VIIe siècles) 2 [unpubl. Diss. Univ. Paris 2003].
- Tsirpanlēs, Katasticho: Z. Tsirpanlēs, Κατάστιχο των Εκκλησιών και Μοναστηριών του Κοινού (Ioannina 1985).
- Klērōdotēma: Z. Tsirpanlēs, Το κληροδότημα του καρδινάλιου Βησσαρίωνος για τους φιλενωτικούς της Βενετοκρατούμενης Κρήτης (1439-17^{ος} αι.) (Thessalonikē 1967).
- Nea Stoicheia: Z. Tsirpanlēs, Νέα στοιχεία σχετικά με την εκκλησιαστική ιστορία της βενετοκρατούμενης Κρήτης (13^{ος}-17^{ος} αι.) από ανέκδοτα βενετικά έγγραφα. Ελληνικά 20, 1967, 86-106.
- Tsougarakis, Byzantine Crete: D. Tsougarakis, Byzantine Crete. From the 5th century to the Venetian Conquest (Athens 1988).
- Byzantinē Krētē: D. Tsougarakēs, Βυζαντινή Κρήτη. In: Κρήτη. Ιστορία και Πολιτισμός (Herakleion 1987) 337-405.
- Corpus: D. Tsougarakēs / E. Aggelomatē-Tsougarakē, Σύνταγμα (corpus) χαραγμάτων εκκλησιών και μονών της Κρήτης (Athēna 2015).
- Paratērēsēs: D. Tsougarakēs, Παρατηρήσεις στο Χαρακτήρα των οικισμών της Βυζαντινής Κρήτης. In: Πεπραγμένα του 6^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου B (Chania 1991) 591-619.
- Varalis, Iero Bēma: I. Varalis, Παρατηρήσεις στην διευθέτηση του Ιερού Βήματος της Κρήτης ως τα μέσα του 11^{ου} αι. In: I. Varalis / F. Karayianni (eds), Κτίτωρ. Αφιέρωμα στον δάσκαλο Γεώργιο Βελένη (Thessalonikē 2017) 79-93.
- Vasilaki, Eikonografikoi Kykloi: M. Vasilaki, Εικονογραφικοί κύκλοι από τη ζωή του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Κρητική Εστία 1, 1987, 60-84.
- Fanourios: M. Vasilaki, Άγιος Φανούριος. In: M. Vasilaki (ed.), Χειρ Αγγέλου. Ένας Ζωγράφος Εικόνων στην Βενετοκρατούμενη Κρήτη (Athēna 2010) 138-139.
- Vasilaki/Pyrrou, Anaskafikē Ereuna: M. Vasilaki / N. Pyrrou, Ανασκαφική έρευνα και εργασίες αποκατάστασης στο ναό του Αγίου Δημητρίου στον Άγιο Δημήτριο Ρεθύμνου. In: P. Karanastasi / A. Tzīgounaki / Ch. Tsigounaki (eds), Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης 3 (Rethymno 2015) 353-364.
- Vasilaki-Mavrakaki, Xenos Digenis: M. Vasilaki-Mavrakaki, Ο ζωγράφος Ξένος Διγενής και η εκκλησία των Αγίων Πατέρων στα Απάνω Φλώρια

- Σελίνου της Κρήτης. In: Πεπραγμένα του 4^{ου} Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου II (Athēna 1981) 550-570.
- Vocotoroulos, Agios Nikōn: P. Vocotoroulos, Παρατηρήσεις στην λεγομένη βασιλική του Αγίου Νίκωνος. In: Πρακτικά 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών II (Athēna 1976) 273-282.
- Architektonikē: P. Vocotoroulos, Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική εις την Δυτικήν Σπερεάν Ελλάδα και την Ήπειρον από του τέλους του 7^{ου} μέχρι και του τέλους του 10^{ου} αιώνας (Thessalonikē 21992).
- Eikona: P. Vocotoroulos, Μια άγνωστη εικόνα στο Σεράγεβο. DeltChrA 12, 1984, 383-398.
- Hagia Paraskeuē: P. Vocotoroulos, Αγία Παρασκευή Δράκου. DeltChrA 14, 1989, 49-60.
- Volanakēs/Katsalēs, Episkopē: I. Volanakēs / G. Katsalēs (eds), Βυζαντινοί, Μεταβυζαντινοί και Νεότεροι Ναοί τέως Δήμου Επισκοπής (Episkopē 2014).
- Weyl Carr, Icons: A. Weyl Carr, Icons and the Object of Pilgrimage in Middle Byzantine Constantinople. DOP 56, 2002, 76-92.
- Walter, A new look: C. Walter, A new look at the Byzantine Sanctuary Barrier. REB 51, 1993, 203-228.
- Further notes: C. Walter, Further notes on the Deësis. REB 29, 1970, 161-187.
- Two notes: C. Walter, Two Notes on the Deësis. REB 26, 1968, 311-336.
- Walter, The origins: J. Walter, The origins of the Iconostasis. Eastern Churches. Review 3, 1971, 251-267.
- Weitzmann, Constantinople: K. Weitzmann, The Icons of Constantinople. In: K. Weitzmann et al. (eds), The Icon (New York 1982) 11-23.
- Sinai: K. Weitzmann, The Monastery of Saint Catherine at Mount Sinai, The Icons I. From the Sixth to the Tenth Century (Princeton 1976).
- Xanthakē, Aghia Anna: A. Xanthakē, Ο ναός της Αγίας Άννας στο Ανισαράκι Κανδάνου. Ο κύκλος της Αγίας Άννας, οι αφιερωτές, η χρονολόγηση. DeltChrA 31, 2010, 71-86.
- Xydis, Chancel Barrier: S. Xydis, The chancel barrier, solea and ambo of Hagia Sophia. Art Bulletin 29, 1947, 1-24.